

rüştü bozkurt
rustu.bozkurt@nbe.com.tr

saf ve düşünceli romancı'nın anlattığı sır: merkez düşünce

Merkez düşünceyle ilgili daha derin öğrenme ihtiyacı hissedenler Orhan Pamuk'un Harvard Üniversitesi'nde verdiği derslerdeki notlarından oluşa Saf ve Düşünceli Romancı kitabında anlatılanların derinliklerine dalmalıdır.

"Safve Düşünceli Romancı" Orhan Pamuk'un roman sanatı üzerine Harvard Üniversitesi'nde verdiği derslerdeki notlarından oluşan bir kitap. İletişim Yayınları'nda çıkan bu kitabın, siyaset ve iş dünyasının da okuması gereken yönü var.

Roman sanatı, yaşamın ayrıntısını betimlemenin etkili araçlarından biri... Özellikle yazılı ve görsel kayıtların bugünkü düzeyine erişmediği geçmiş dönemlerde toplumların geleneklerini, düşünce tarzlarını, zihniyet oluşumlarını, davranış biçimlerini, ayrışmalarını, uzlaşmalarını en iyi romanlarda izleyebiliyoruz. Mesleğinin ehli tarihçiler, nesnel bir tarih anlatımında belgeler kadar çapraz sorgulanan anı kitapları, özellikle de toplumun sosyo-kültürel ve psikolojik yönünü açığa vuran gözlem gücü yüksek romanların önemine vurgu yapar.

Kitabın edebiyat, siyaset, bürokrasi, iş dünyası, medya ve sivil inisiyatiflerde rol alanlar için rehberlik edebilecek önemli bir yanı var: Merkez düşüncenin sırrını anlatması.

Orhan Pamuk "merkezin ne olduğunu" tanımlarken, "Merkez; hayat hakkında derin bir görüş, her çeşit sezgi, derin gerçek ya da hayali, esrarlı bir noktadır" diyor.

Yazarın paylaştığı roman metaforunda belirttiği gibi, ağaçlarla, otlarla tek tek ilgilenmiş olsak da, sonunda manzara onların toplamından farklı kendine özgü bir şeydir. "Edebi roman okuru, manzaraadaki her ağacın, hikâye boyunca karşılaştığı her kişinin, eşyanın, olayın, hikâyeciliğin, resmin, bilgi parçasının, zaman içinde sıçramalarının, hatırlanmaların ve arada bir okuduğumuz tasvirlerin arkalarındaki en derin anlamı 'gizli merkez' ima etmek için komulduğunu bilir."

Yaşamı "anlamlandırma" önemli ise, ister yaşamdan bir kesit aktaran romanlarda olsun, isterse maddi ve kültürel zenginlik üretme alanlarında, derin anlam merkez düşünce de saklıdır. Büyük yaşamlarda olduğu gibi, büyük romanlarda merkez düşüncenin ne olduğunu sürekli sorgularsak, değişen iç koşullar ile dış koşulların dengelerinin nasıl bir eğilim yarattığını, eğilimin fırsat ve tehlikelerinin nasıl baskın hale geldiğini kavrarız.

Bir iş liderinin başarılı olması için "merkezi düşüncenin" ne olduğunu zihninde netleştirmiş

olması gerekir. Günümüzde baskı hale gelen veri akışlarının hızlanması, değişkenlerin etkileme alanlarının genişlemesi merkez düşüncenin netleşmesi kadar, dinamik bir anlayışla değişen koşullara uyumlu hale getirilmesini de önemli bir yönetim becerisi haline getiriyor.

Orhan Pamuk, merkez düşüncenin önemini anlatırken, "Merkez dediğim ve biz romancıların içgüdüleriyle hissettiğimiz bu yer öylesine önemlidir ki, onu hayalimizde değiştirmek bile, romanımızın her cümlesinin, her safyasının değiştiği ve bambaşka bir anlama kavuştuğu duygusu verir bize. Romanın merkezi, kaynağı belli olmayan, ama bir ormanı, tek tek bütün ağaçları, çıkış yollarını, arkada bıraktığımız yolu ve gideceğimiz yeri ve dikenli çalılarla en karanlık, anlaşılma köşeleri, aydınlatan bir ışık gibidir. Onu hissettikçe yolumuza devam edebiliriz, karanlıktaysak bile yakında ışığı göreceğiz diye umutla ilerleriz. Bütün ormanı görmür kulan ve yolculuğa anlam veren şey; bu merkez, bu ışıktır. Roman yazmak ve okumak, hayattan, hayal gücümüzden gelen bütün malzemeyi, konuyu, hikâyeyi, kahramanları, hatta kişisel âlemimizi bu ışıkla, bu merkezle birleştirmek. Bir roman, bu ışığın dediği, yani merkezin aydınlattığı her köşeyi yeni bir anlama kavuşturduğu gibi, ışığın geldiği yer de kafamızda sürekli değişir" diyor.

Roman yaşamın bir kesintisini ayrıntılarıyla anlatma sanatıdır; yaşamın önemli bir yanı da maddi ve kültürel zenginlik üretmek insan yaşamını kolaylaştırır. Siyaset ve iş dünyasının temel görevi de, kaynakları etkin ve verimli kullanarak, maddi ve kültürel zenginliği artırma, insanların refahını yükseltmektir.

İyi bir romanda merkez ne denli önemli ise, iş yaşamında da merkez düşüncenin netliği, dinamikliği de refah artırma bakımından o kadar önemlidir. İş dünyası liderleri merkez düşünceden yoksunsa, bir yerde mutlaka batağa saplanır. Merkez düşünce, karanlık anlarda, kırılma dönemlerinde, belirsizlik ve kriz ortamlarında yol gösterici ışıktır.

Yaptığımız işi anlamlı kılan, bizi tembellikten uzaklaştırıp, zamana kıyma disiplinine yaklaştıran, yaratıcı yüzleşme özgüvenine taşıyan, odaklanmamızı ve yoğunlaşmamızı motive eden merkez

düşüncenin ilkeli tutku haline dönüşmesidir. Merkez düşünce, kontrollü paranoya, sürekli sorgulama, ateşi hiç sönmeyen merak duygunun arayışı, bir şeyler bulma sevinci ve olumlu ilerlemenin gücüdür.

Safve Düşünceli Romancı kitabının düşünce okyanusunun derinliklerini kulaçlarken, yaşamın her ânına ışık olacak dersler çıkarabiliriz. Merkez düşüncenin hem erişilebilir hem de gizemi olmalıdır ki, enerjimizi odaklasın ve yoğunlaştırsın.

Usta yazar Orhan Pamuk'un dediği gibi "Romanda merkez dediğin şey, romanın en sonunda bize hayat hakkında öğrettiği, hissettirdiği, ima ettiği, gösterdiği, yaşattığı o derin şeydir." Roman hayat hakkında gözlemdir, siyaset, bürokrasi ve iş de hayatının yazılı belgelerden oluşan birikimidir.

Siyaset, bürokrasi, iş dünyası, medya ve sivil inisiyatiflerde bir "başarı hikâyemiz" olsun istiyorsak, Orhan Pamuk'un Henry James'den yaptığı alıntıyı alıcı bir ruhla okumalı: "Bir hikâyeyi anlatmanın beş milyon yolu vardır ve bunların hepsi eğer esere bir merkez sağlıyorsa meşrudur."

Siyaset, bürokrasi, iş yaşamı, medya ve diğer sivil inisiyatiflerde başarı sırrının, "net bilgi, etkin koordinasyon ve odaklanmada" saklı olduğunu kavramalıyız. Safve Düşünceli Romancı'da anlatıldığı gibi, farklı hikâyeleri belli bir hedefe ulaştırmak için koordine etmek istiyorsak, hikâyelere ortak anlam verecek olan merkez düşünceyi netleştirmeliyiz. Analitik yetkinliğimizi artırmak istiyorsak, değişkenleri dinamik bir merkez düşünce ekseninde entegre anlayışlarla değerlendirmeliyiz. Bir işe başlarken, işi sürdürürken, işin sonuçlarını değerlendirirken "merkez düşünceyi" zihinlerimizden bir an bile uzaklaştırmamalıyız.

Bilimde, sanatta, ekonomide, insana dokunan hangi alanda düşünürsek düşünelim, başarı hikâyelerinin, başarısızlık yakınmalarının, suçlu arayarak kendini rahatlatmanın, hata ile yüzleşme özgüvenini göstermenin, aynı hataları tekrarlamamamın, kendi enerjimiz kadar başkalarının enerjisini de etkin kullanmamın özünde bir "ana fikir, merkez düşünce sorunu" vardır. Merkez düşünceyle ilgili daha derin öğrenme ihtiyacı hissedenler Safve Düşünceli Romancı kitabında anlatılanların derinliklerine dalmalıdır.

SAF VE DÜŞÜNCELİ ROMANCI,
Orhan Pamuk,
Yapı Kredi
Yayımları, 124 s.